

Karkkilan alakoulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021-2024

1 Johdanto	2
2 Keskeiset käsitteet	4
Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	4
Oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	4
Häirintä	5
Syrjintä	5
Positiivinen erityiskohtelu	6
3 Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki	7
4 Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja opetuksen järjestäminen Karkkilassa	9
Koulujen erityispiirteet	9
Haukkamäen koulu	9
Nyhkälän koulu	9
Tuorilan koulu	9
Elämänkatsomus, vakaumus ja mielipide	10
Etninen tausta, kieli ja kansallisuus	10
Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen	11
Seksuaalinen häirintä ja sen ehkäisy	11
Terveystila, vammaisuus ja esteettömyys	12
Yhdenvertaisuus arvioinnissa	12
Perheiden taloudellinen tilanne	12
Lähteet	14
Liitteet	15
Liite 1 Tasa-arvon edistäjän pieni sanakirja	15
Liite 2 Tasa-arvokeskustelun aiheita	18
Liite 3 Tasa-arvokysely 1.-3. luokkalaiset	19
Liite 4 Tasa-arvokysely 4.-6. luokkalaiset	22

1 Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa kouluja ja oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tasa-arvon edistäminen kouluissa tarkoittaa sitä, että tyttöjä ja poikia kohdellaan tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Koulussa laadittava tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka ennaltaehkäisee sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää ja tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä koulun arjessa. Tasa-arvosuunnitelmalla varmistetaan, että koulussa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä. Tavoitteena on myös, että tulevaisuudessa naiset ja miehet jakautuisivat eri tehtävätasolle ja eri ammatteihin nykyistä tasaisemmin kykyjensä ja taipumustensa mukaan.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa ei saa esiintyä syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työläinsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämänalueilla.

Tasa-arvon edistämässä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön syntymiseksi. Kun kaikkien osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistää se oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä.

Tavoitteena on tasa-arvoinen, yhteistyökykyinen sekä tuloksekas työympäristö, jossa tasa-arvo on osa koko toimintakulttuuria. Tasa-arvon edistäminen on kaikkien koulun jäsenten velvollisuus. Erityisesti koulun johdon ja henkilökunnan sitoutuminen tasa-arvoa edistäviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on tärkeää. Tasa-arvosuunnitelman perimmäinen tarkoitus on, että tasa-arvoajatus ja -tavoite saataisiin luontevasti sisällytetyksi kaikkeen koulun toimintaan.

Koulun toiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi keskeisiä kehittämisalueita ovat:

- syrjinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen
- toiminnan ja käytäntöjen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteutuminen
- osallisuuden lisääminen.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista vaikeuttaviin asenteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Syrjivät asenteet ovat usein tiedostamattomia ja syrjivät rakenteet vaikeasti havaittavissa. Ilman asenteellisia muutoksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävät toimenpiteet jäävät vaikutukseltaan pinnallisiksi ja lyhytkestoisiksi.

Tämä suunnitelma toimii pohjana Karkkilan koulujen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyölle. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein selvitetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen tilanne kouluissa. Tätä suunnitelmaa täydentävät koulujen oppilashuoltosuunnitelmat.

2 Keskeiset käsitteet

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sekä eri sukupuolten tasapuolisia oikeuksia ja mahdollisuuksia että lopputulosten tasa-arvoa, kuten päätösten tekemistä kaikkien sukupuolten kannalta mahdollisimman oikeudenmukaisella tavalla.

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen perusteella. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä. Suomessa on laadittu erikseen sekä tasa-arvolaki että yhdenvertaisuuslaki. Laki velvoittaa oppilaitoksia tekemään yhdenvertaisuussuunnitelman ja arvioimaan sitä säännöllisesti.

Oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Tasa-arvolain mukaan oppilaitosten täytyy laatia tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa.

Tasa-arvosuunnitelman pitää sisältää:

- selvitys oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta
- tarvittavat toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi
- arvio aikaisempaan suunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota täytyy kiinnittää:

- opiskelijavalintoihin
- opetukseen
- opintasuoritusten arviointiin
- seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Häirintä

Häirintä on järjestelmällistä ja jatkuvaa kielteistä toimintaa tai käyttäytymistä. Se voi olla pelottelua, uhkailua, ilkeitä tai vihjailevia viestejä, väheksyvää tai pilkkaavaa puhetta, yhteisöstä eristämistä tai seksuaalista häirintää.

Sukupuoleen perustuva häirintä on ei-toivottua käytöstä, joka liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista. Sukupuoleen perustuva häirintä voi olla esimerkiksi

- halventavaa puhetta toisesta sukupuolesta
- sukupuolivähemmistöön kuuluvan leimaamista epänormaaliksi
- toisen ihmisen väheksyntää tai nöyryyttämistä sukupuolen perusteella
- työpaikka- tai koulukiusaamista silloin, kun se perustuu kiusatun sukupuoleen.

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä koulussa saattaa alkaa jo alaluokilla. Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä
- härskejä puheita, nimittelyä tai kaksimielisiä vitsejä
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä
- pornoaineiston esille asettamista
- seksuaalisesti värityneitä yhteydenottoja tai toimintaa sosiaalisessa mediassa
- fyysistä koskettelua, seksuaalisväritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- seksuaalista väkivaltaa.

Syrjintä

Syrjintää on se, että ihmistä kohdellaan huonommin kuin toisia jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ja syrjintä kielletään monissa kansallisissa laeissamme, yhdenvertaisuuslaissa ja rikoslaissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.

Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan,

perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Syrjintä voi yhdenvertaisuuslain mukaan olla välitöntä, välillistä tai esimerkiksi kohtuullisten mukautusten epäämistä vammaisilta henkilöiltä. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään myös häirintä sekä ohje tai käsky syrjiä. Syrjintäkielto pitää sisällään myös niin sanotun olettaaman perustuvan syrjinnän ja läheissyrjinnän. Kiellettyä syrjintää voi siis olla myös henkilön asettaminen muita epäedullisempaan asemaan esimerkiksi siksi, että hänen oletetaan kuuluvan johonkin vähemmistöryhmään tai koska hän on esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvan tai vammaisen henkilön läheinen, kuten perheenjäsen, sukulainen tai ystävä.

Tasa-arvolaisissa mainitut syrjintäperusteet ovat sukupuoli ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen. Sen mukaan syrjintää ovat

- välitön syrjintä (yksilön tai ryhmän kohtelemine eri tavoin kuin muita)
- välillinen syrjintä (toimintatapa, joka asettaa toisen tai toiset muita heikompaan asemaan)
- piilosyrjintä (vähättely, poissulkeminen, tuen puute tai sivuuttaminen)
- seksuaalinen syrjintä (lisää käsitteitä liitteessä 2)
- sukupuoleen perustuva syrjintä (lisää käsitteitä liitteessä 2)
- häirintä
- epäasiallinen kohtelu

Positiivinen erityiskohtelu

Positiivisessa erityiskohtelussa on kyse yhdenvertaisuuden turvaamiseksi tarpeellisista erityistoimenpiteistä, joilla parannetaan tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden asemaa ja olosuhteita. Positiivisesta erityiskohtelusta säädetään yhdenvertaisuuslaissa.

Kaikkien ihmisten samanlainen kohtelu ei aina riitä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseen. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen voi edellyttää syrjinnälle erityisen alttiin ryhmän erityistarpeiden huomioon ottamista. Tällöin kyseeseen voi tulla positiivinen erityiskohtelu.

3 Tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslaki 8 §

Syrjinnän kieltö

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslaki 15 §

Kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi

Viranomaisen, **koulutuksen järjestäjän**, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Tasa-arvolaki 5 §

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa ja opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tyttöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Tasa-arvolaki 5 a §

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

4 Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja opetuksen järjestäminen Karkkilassa

Koulujen erityispiirteet

Haukkamäen koulu

Haukkamäen koulu on yksisarjainen peruskoulu, jossa opetusta järjestetään 1.- 6. – luokille. Oppilaita lukukaudella 2020-2021 koulussa on noin 130. Henkilökuntaa koulussa on 15. Koulussa on tarjolla osa-aikaista erityisopetusta sekä eri katsomusaineiden opetusta. Koulussa on hissi sekä inva-wc:t.

Nyhkälän koulu

Nyhkälän koulussa opetusta tarjotaan 1.-6.-luokille. Kolmisarjaisessa koulussa perusopetuksen oppilaita on yli 400. Henkilökuntaan kuuluu noin 50 työntekijää.

Nyhkälän koulussa annetaan opetusta yleisopetuksen luokissa, useissa erityisopetuksen ryhmissä, hoidollis-pedagogisessa luokassa, velu-luokassa sekä valmistavalla luokalla. Nämä luokat tuovat kouluun monimuotoisuutta, joka tulee huomioida kaikessa koulun toiminnassa. Oppilaille on tarjolla S2-opetusta, eri katsomusaineiden opetusta sekä joissakin kielissä oman äidinkielen opetusta. Koulussa on hissit sekä pyörätuoliluiskia ja inva-wc:t.

Nyhkälän koulun tiloissa toimii myös esiopetusyksikkö.

Tuorilan koulu

Tuorilan koulussa opetusta järjestetään 1. - 6. luokille ja koulussa on tällä hetkellä alle 80 oppilasta ja henkilökuntaan kuuluu 10 henkilöä. Luokat ovat yhdysluokkia: 1. - 2., 3. - 4. ja 5. - 6. luokka. Tuorilassa luokanopettaja toimii myös S2-opettajana. Tarjolla on myös eri katsomusaineiden opetusta ja osa-aikaista erityisopetusta. Koulussa on pyörätuoliluiskia ja inva-wc. Tuorilan koulun tiloissa toimii myös esiopetusyksikkö.

Elämänkatsomus, vakaumus ja mielipide

Vakaumuksen perusteella syrjintä on laissa kielletty. Myös oman syrjivän käytöksen perusteleminen vakaumuksella on kielletty. Karkkilan kouluissa kunnioitetaan ihmisten erilaisia tapoja ja arvoja. Erilaisiin vakaumuksiin suhtaudutaan avoimesti ja erilaisiin vakaumukset nähdään yhdenvertaisina. Mahdollisille uskonnollisille tilaisuuksille järjestetään aina uskonnon vastaava tilaisuus. Molempia tilaisuuksia tarjotaan kaikille.

Epäkunnioittava suhtautuminen toisen vakaumukseen voi johtua tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista. Tätä ehkäistään tutustumalla erilaisiin arvomaailmoihin kouluissa. Kouluihin voidaan ottaa vieraiksi tasapuolisuusperiaatetta noudattaen eri elämänkatsomuksellisia mielipiteitä ja näkemyksiä edustavia vieraita kuten esimerkiksi uskonnollisten seurakuntien ja yhdistysten edustajia sekä yhteiskunnallisia järjestöjä.

Karkkilan opetussuunnitelman perusteissa määritellään, että henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta. Sekä henkilökunnan antamassa neuvonnassa että virallisessa tiedotuksessa kunnioitetaan eri uskontoja ja elämänkatsomuksia.

Etninen tausta, kieli ja kansallisuus

Etnisestä taustastaan, kielestään tai kansalaisuudestaan riippumatta kaikki ovat samanarvoisia. Karkkilan kouluissa oppilaiden, henkilökunnan ja vierailijoiden oikeutta etniseen ja kulttuuriseen identiteettiin kunnioitetaan. Rasismia ja etnistä syrjintää ei sallita. Tavoitteena on syrjinnän ehkäiseminen jo ennalta. Syrjintätapaukset tunnistetaan ja niihin puututaan välittömästi. Monimuotoisuutta arvostavaa ja keskustelevaa toimintakulttuuria kehitetään sekä tuetaan tasa-arvoista kohtaamista ja vuorovaikutusta.

Karkkilan kouluissa pyritään huolehtimaan tulkkipalveluista, jotta esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyötä voidaan toteuttaa oppilaan huoltajan äidinkielestä riippumatta. Erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan ja hyväksytään. Monikulttuurisuutta pidetään positiivisena resurssina, johon erilaiset ihmiset tuovat täydentävää osaamista. Monimuotoista osaamista hyödynnetään kaikessa toiminnassa. Oppilaita ei kuitenkaan tule eksotisoida taustansa vuoksi.

Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen

Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Karkkilan perusopetuksen opetussuunnitelman arvojen mukaan jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on ja jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Karkkilan peruskouluissa luodaan hyväksyvää, sallivaa ja avointa ilmapiiriä. Erilaisia ihmisiä arvostetaan ja kunnioitetaan sellaisena kuin he ovat. Kouluissa opiskelevien ja heidän perheenjäsentensä, kouluilla työskentelevien ja vierailevien seksuaalista suuntautumista kunnioitetaan. Syrjintää ei sallita. Opiskelijoiden ja heidän perheidensä moninaisuus huomioidaan myös viestinnässä.

Opetuksessa on tiedostettava ja otettava huomioon, että oppilaissa on transsukupuolisia, muunsukupuolisia sekä intersukupuolisia. Henkilökunnan tulee olla tietoisia eri käsitteistä ja heidän on kunnioitettava opiskelijoiden omaa toivetta esimerkiksi kielten opetuksen pronominiikäytänteissä.

Seksuaalinen häirintä ja sen ehkäisy

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintä luo usein uhkaavaa, nöyryyttävää tai ahdistavaa ilmapiiriä. Häirinnällä on yhtymäkohtia kiusaamiseen, mutta häirinnän tarkoitus ei ole aina ilkeämielinen. Seksuaalista häirintää voivat olla esimerkiksi vihjailevat eleet ja ilmeet, härski puhe, nimittely, kaksimieliset vitsit, vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset ja kysymykset, seksuaalisesti värityneet yhteydenotot tai toiminta sosiaalisessa mediassa, fyysinen koskettelu sekä seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset. Vakavimmillaan häirintä voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi, kuten raiskaukseksi tai sen yritykseksi.

Karkkilan kouluissa opiskelevien tai työskentelevien tulee käyttäytyä asiallisesti ja kohdella toisiaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti. Minkäänlaista henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa seksuaalista tai muuta häirintää ei suvaita. Epäasialliseen kielenkäyttöön ja käyttäytymiseen puututaan viipymättä. Opiskelijoiden kanssa keskustellaan säännöllisesti häirinnästä ja pidetään huolta, että he ymmärtävät oman oikeutensa koskemattomuuteen ja kunnioittavat toisten vastaavia oikeuksia, sekä tietävät, kenen puoleen kääntyä mahdollisissa häirintätilanteissa.

Terveydentila, vammaisuus ja esteettömyys

Ketään ei syrjitä terveydentilan tai vamman perusteella. Kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti riippumatta heidän psyykkisestä tai fyysisestä terveydentilastaan. Opiskelijalla on oikeus päättää, mitä hän kertoo koulussa henkilöille terveydentilastaan tai vammastaan. Asiasta sovitaan aina opiskelijan huoltajan kanssa. Kouluissa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä tai opiskelupaikka osoitetaan kouluun, jossa erityisjärjestelyt ovat mahdollisia. Näistä sovitaan erikseen opiskelijan ja huoltajan kanssa. Tilat pyritään järjestämään niin, että ne tukevat opiskelua ja mahdollistavat toimimisen yhdessä muiden kanssa. Jokainen huolehtii omalta osaltaan esteettömyydestä ja tukee opiskelijoita eri tavoin. Esteettömyys on yksilöllisyyden huomioimista ja erilaisuuden hyväksymistä.

Yhdenvertaisuus arvioinnissa

Oppilaan henkilökohtaiset ominaisuudet kuten temperamentti, terveydentila tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet eivät saa vaikuttaa arviointiin. Arviointi perustuu opetussuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Arvioinnissa ei verrata oppilaiden suorituksia toisiinsa ja arvioinnin tulee olla oppimista ohjaavaa. Oppilaalle on annettava mahdollisuus osoittaa osaamistaan erilaisilla tavoilla ja huomioitava hänen erityiset tarpeensa. Käyttäytyminen arvioidaan erikseen, eikä oppilaan käytös vaikuta yksittäisestä oppiaineesta saatavaan arvosanaan. Oppilaalla on oikeus saada tietoa opettajalta arviointiperusteiden soveltamisesta häneen. Perusopetuksen päättöarvosanat annetaan yhdenvertaisin perustein.

Perheiden taloudellinen tilanne

Perusopetus on maksutonta. Oppilaan perheen taloudellinen tilanne ei saa vaikuttaa opetuksen toteutumiseen tai arviointiin.

Kuvan lähde: *Tasa-arvotyö on taitolaji- Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa- Opetushallituksen julkaisu 2015*

Lähteet

Tasa-arvotyö on taitolaji- Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa-
Opetushallituksen julkaisu 2015 Linkki:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji_0.pdf

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609> Yhdenvertaisuuslaki

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Linkkejä

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu-oppilaitoksissa#b98ff573>

Liitteet

Liite 1 Tasa-arvon edistäjän pieni sanakirja

Sukupuoli

Sukupuoli voi tarkoittaa virallisen, henkilötunnuksesta ilmenevän sukupuolen lisäksi esimerkiksi sukupuolirooleja, naiseuden ja mieheyden sosiaalisia merkityksiä, yksilön sukupuoli-identiteettiä tai fyysisiä ominaisuuksia.

Sukupuoli-identiteetti

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Sukupuoli-identiteetti on kuitenkin aina yksilöllinen. Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Sukupuolen ilmaisu voi olla pukeutumista naiselle tai miehelle tyypillisinä pidettyihin vaatteisiin tai käyttäytymistä tai elehtimistä sellaisilla tavoilla, joita pidetään naiselle tai miehelle ominaisina.

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen suuntautuminen kertoo siitä, keneen henkilö tuntee vetovoimaa emotionaalisesti ja/tai eroottisesti. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuteen kuuluvat niin homous, lesbous, biseksuaalisuus kuin heteroseksuaalisuus sekä muut tavat määritellä seksuaalista suuntautumista. Sukupuoliristiriita tarkoittaa sitä, että ihmisen tunne omasta sukupuolesta ei vastaa hänen kehoaan eikä toisten hänessä näkemää sukupuolta.

Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ne ihmiset, joiden biologinen, sosiaalinen tai psyykinen sukupuoli eivät vastaa toisiaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit ja intersukupuoliset. Transsukupuoliset henkilöt kokevat, ettei heidän sukupuolensa vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Transgender (muunsukupuolinen) ei koe kuuluvansa selkeästi mies- eikä naissukupuoleen. Transvestiiteilla on tarve toisinaan ilmaista pukeutumisellaan tai muilla tavoin eri sukupuolta. Intersukupuolisella 67 henkilöllä sukupuolta määrittelevät fyysiset ominaisuudet eivät ole synnynnäisesti yksiselitteisesti miehen tai naisen. On syytä välttää sukupuolivähemmistöjen sekoittamista seksuaalivähemmistöihin, koska sukupuoli-identiteetti ei kerro seksuaalisesta suuntautumisesta tai mieltymyksistä.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä sekä vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakamista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta esimerkiksi poliittisten päätösten lopputulosten suhteen. Tasa-arvokäsite kattaa myös sukupuolen moninaisuuden eli hyväksyy ajatuksen, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

Sukupuolistereotypia

Sukupuolistereotypiat ovat pelkistettyjä tai kaavamaisia odotuksia ja oletuksia siitä, millaisia miehet ja naiset yleensä ovat tai miten naisten ja miesten tulee käyttäytyä ollakseen ”oikeanlaisia”. Sukupuolistereotypiat ovat pitkälti tiedostamattomia, syvälle kulttuuriin juurtuneita ”itsestäänselvyyksiä”. Stereotypiat ylläpitävät osaltaan eriarvoisuutta.

Sukupuolen mukainen segregatio

Segregatio tarkoittaa eriytymistä, eriyttämistä tai eristämistä. Sukupuolen mukainen segregatio työelämässä ja koulutuksessa tarkoittaa töiden, tehtävien ja koulutusalojen jakautumista naisten ja miesten aloiksi ja töiksi. Horisontaalinen segregatio tarkoittaa sitä, että tytöt ja pojat opiskelevat eri aloilla tai miehet ja naiset toimivat eri ammateissa, eri työpaikoilla, eri toimialoilla tai työmarkkinoiden sektoreilla. Vertikaalinen segregatio tarkoittaa työelämässä tapahtuvaa työnjakoa ja eriytymistä siinä, mille hierarkian tasolle miehet ja naiset sijoittuvat.

Sukupuolineutraalius

Sukupuolineutraalius perustuu ajatukseen, että sukupuolella ei ole käsiteltävässä asiassa merkitystä. Tällöin näennäisesti sukupuolineutraali toimintatapa saattaa vaikuttaa syrjivästi tai vahvistaa eriarvoisuutta, jos tosiasiallisesti olemassa olevaa sukupuolinäkökulmaa tai sukupuolittuneisuutta ei ole otettu huomioon.

Sukupuolisokeus

Sukupuolisokeudesta on kyse silloin, kun sukupuolella ei nähdä merkitystä, vaikka sillä todellisuudessa on. Sukupuolisokea ajattelu saattaa johtaa stereotypioita vahvistavaan toimintaan ja lisätä epätasa-arvoa.

Sukupuolitietoinen opetus

Sukupuolitietoinen opetus perustuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa. Opetuksessa pidättäydytään sosiaalistamasta oppilasta hänen ulkoiseen sukupuoleensa. Sukupuolitietoisessa opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä kyseenalaistetaan ja puretaan niitä sukupuolten tasa-arvoa rakentaen. Oppilaita ohjataan yksilöllisiin valintoihin ja lievitetään täten opinto-, koulutus- ja uravalintojen segregatiota.

Sukupuoleen perustuva syrjintä

Sukupuoleen perustuvaa syrjintää on henkilön asettaminen sukupuolen (mukaan lukien sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu) vuoksi eriarvoiseen asemaan. Syrjintää on myös seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä. Sukupuoleen perustuva syrjintä saattaa yhdistyä muihin syrjintäperusteisiin. Silloin kun syrjintä johtuu useasta syystä, puhutaan moniperusteisesta syrjinnästä.

Sukupuoleen perustuva häirintä

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan ei-toivottua käytöstä, joka liittyy henkilön sukupuoleen, mutta ei ole luonteeltaan seksuaalista. Tällä käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Samalla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Seksuaalinen häirintä

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä ei-toivottua käytöstä, joka on luonteeltaan seksuaalista. Tällaisella käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Heteronormatiivisuus

Heteronormatiivisessa ajattelumallissa heteroseksuaali mies ja heteroseksuaali nainen edustavat luonnollisia, oikeutettuja, toivottuja ja usein ainoita mahdollisuuksia olla ihminen. Heteronormatiivisuus heijastuu instituutioihin, rakenteisiin, ihmissuhteisiin ja käytäntöihin.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuus-käsitettä.

Teoksesta Tasa-arvotyö on taitolaji- Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa- Opetushallituksen julkaisu 2015

Liite 2 Tasa-arvokeskustelun aiheita

Onko koulusi tasa-arvoinen?

Kohdellaanko kaikkia oppilaita tasa-arvoisesti?

- Kohteleekeko opettaja samalla tavalla tyttöjä ja poikia?
- Kohtelevatko oppilaat toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- Suhtaudutko itse samalla tavalla tyttöihin ja poikiin?

Käyttäytyisitkö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?

- Voitko tehdä niitä asioita, joista pidät?
- Odotetaanko sinun tekevän asioita vain sen takia, että olet tyttö/poika/muuta sukupuolta oleva oppilas?
- Vaikuttavatko muiden mielipiteet valintoihisi?
- Voitko olla oma itsesi koulussa?

Tunnetko olosi koulussa turvalliseksi?

- Tuletko mielelläsi kouluun?
- Missä/milloin et tunne olosi turvalliseksi?
- Pystytkö kertomaan opettajalle, jos sinua tai ystävääsi kiusataan?
- Puuttuvatko opettajat kiusaamiseen riittävän hyvin?
- Onko sinulla koulussa eri sukupuolta olevia kavereita?
- Miten tyttöjen ja poikien ystävyyyteen suhtaudutaan?

Millainen on mielestäsi tasa-arvoinen koulu?

- Mikä koulussasi erityisesti edistää tasa-arvoa?
- Onko sellaisia ongelmia, joihin voisit vaikuttaa omalla toiminnallasi?
- Toivoisitko muutoksia oppitunneille, välitunneille tai koulumatkoille?

Teoksesta Tasa-arvotyö on taitolaji- Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa- Opetushallituksen julkaisu 2015.

Liite 3 Tasa-arvokysely 1.-3. luokkalaiset

5.5.2021

Tasa-arvokysely 1.-3.-luokille

Tasa-arvokysely 1.-3.-luokille

Kyselyyn vastaajalle

Hei!

Tyttöjä ja poikia ei aina kohdella koulussakaan tasa-arvoisesti. Ehkä sinä olet huomannut epäkohtia, joihin tahdot muutoksia. Vastaathan huolellisesti seuraaviin kysymyksiin niin osaamme rakentaa koulustamme oikeudenmukaisemman.

*Pakollinen

A. Perustietoja vastaajasta

1. Sukupuoli *

Merkitse vain yksi soikio.

- poika
 tyttö
 muu
 en halua vastata

2. Luokka *

Merkitse vain yksi soikio.

- 1
 2
 3

B Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

5.5.2021

Tasa-arvokysely 1.-3.-luokille

3. *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
Tuletko mielelläsi kouluun?	☐	☐
Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?	☐	☐
Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia koulussa?	☐	☐
Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla onpa hän tyttö, poika tai muunsukupuolinen.	☐	☐
Voitko olla oma itsesi koulussa?	☐	☐

C Opetus ja ohjaus

4. Vastaa kysymyksiin. Ajattele kulunutta kouluvuotta. *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
Kohtelee oma opettaja samalla tavalla tyttöjä ja poikia?	☐	☐
Kohtelevatko muut koulun aikuiset tyttöjä ja poikia samalla tavalla?	☐	☐
Sukupuoli vaikuttaa arviointiin	☐	☐
Kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.	☐	☐
Uskallan ilmaista mielipiteeni tunneilla.	☐	☐

D Häirintä koulussa

5.5.2021

Tasa-arvokysely 1.-3.-luokille

5. Vastaa kysymyksiin. Ajattele kulunutta kouluvuotta. *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
Onko joku nimitellyt vartaloasi tai huomauttanut siitä ikävästi ?	☐	☐
Oletko kuullut, että jonkun toisen vartaloa kommentoidaan?	☐	☐
Oletko itse kommentoinut toisen vartaloa	☐	☐
Oletko saanut ahdistavia viestejä tai puheluja?	☐	☐
Onko joku koskenut sinuun tavalla, joka tuntui epämiellyttävältä?	☐	☐

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

Liite 4 Tasa-arvokysely 4.-6. luokkalaiset

Tasa-arvokysely 4.-6. luokkalaiset

Kyselyyn vastaajalle

Hei!

Tyttöjä ja poikia ei aina kohdella koulussakaan tasa-arvoisesti. Ehkä sinä olet huomannut epäkohtia, joihin tahdot muutoksia. Vastaathan huolellisesti seuraaviin kysymyksiin niin osaamme rakentaa koulustamme oikeudenmukaisemman.

*Pakollinen

A. Perustietoja vastaajasta

1. Sukupuoli *

Merkitse vain yksi soikio.

- poika
 tyttö
 muu
 en halua vastata

2. Luokka *

Merkitse vain yksi soikio.

- 4
 5
 6

B Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

3. *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
Tuletko mielelläsi kouluun?	☐	☐
Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?	☐	☐
Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia koulussa?	☐	☐
Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla onpa hän tyttö, poika tai muunsukupuolinen.	☐	☐

4. Avoin vastaus

C Opetus ja ohjaus

5. Vastaa seuraavin väittämiin. Olet kuluneen vuoden aikana kokenut, että... *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opettaja kohtelee häntä.	☐	☐
oppilaan sukupuoli vaikuttaa opintosuoritusten arviointiin.	☐	☐
opettajat asettavat erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolesta riippuen.	☐	☐
kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.	☐	☐
opettajat sallivat tyttöjen ilmaista mielipiteitään tunneilla.	☐	☐
opettajat sallivat poikien ilmaista mielipiteitään tunneilla.	☐	☐
poikia rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.	☐	☐
tyttöjä rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.	☐	☐
poikia rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti naisvaltaisiin ammatteihin.	☐	☐
tyttöjä rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti miesvaltaisiin ammatteihin.	☐	☐

D Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koulussa

6. Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia tai nimittelyä?	☐	☐
loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta?	☐	☐
sosiaalisessa mediassa kuvia tai julkaisuja, jotka koit loukkaavaksi tai ahdistavaksi?	☐	☐
epäasiallisia viestejä tai puheluja, jotka koit ahdistaviksi?	☐	☐
lähentelyä tai fyysistä koskettelua, jonka koit epämiellyttäväksi tai ahdistavaksi?	☐	☐
seksuaalisia ehdotuksia tavalla, jonka koit ahdistavana tai epämiellyttävänä?	☐	☐
muuta, jonka olet kokenut sukupuoleen perustuvaksi tai seksuaaliseksi häirinnäksi?	☐	☐

7. Vastaa tähän osioon, jos vastasit johonkin edellisen kohdan kysymykseen myöntävästi (kyllä), muuten jätä tyhjäksi

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
kohdistuiko häirintä sinuun?	☐	☐
kerroitko häirintään syyllistyneelle, että hänen tulisi lopettaa ahdistavaksi tai epämiellyttäväksi koettu käytös?	☐	☐
saatoitko häirintätapausten koulun henkilökunnan tietoon?	☐	☐
syllistykö häirintään toinen oppilas?	☐	☐
kuuluiko häirintään syyllistynyt koulun henkilökuntaan?	☐	☐

8. Jos kerroit häirinnästä jollekin koulun henkilökunnasta

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
ryhtyikö koulu riittäviin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi?	☐	☐
jatkuuko häirintä edelleen?	☐	☐

9. Avoin vastaus (Tässä voit kertoa tarkemmin häirinnästä. Jos et ole kertonut koulun henkilökunnalle kohtaamastasi häirinnästä, tässä voit kertoa mikset. Tähän voit kirjoittaa myös nimesi ja luokkasi, jos haluat, että sinuun otetaan yhteyttä häirinnän vuoksi.)

E Muuta

10. *

Merkitse vain yksi soikio riviä kohden.

	Kyllä	Ei
Oletko saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussasi?	☐	☐
Oletko kokenut sukupuolestasi haittaa koulussasi?	☐	☐
Käyttäytyisitkö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?	☐	☐
Onko koulusi tasa-arvoinen?	☐	☐

11. Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme seuraavista syistä hyvin/huonosti

---

---

12. Mitä muuttaisit koulussa, jotta sukupuolten tasa-arvo toteutuisi?

---

13. Mitä muuttaisit koulussa, jotta sukupuolten tasa-arvo toteutuisi?

---

14. Millainen on tasa-arvoinen koulu?

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms